

DAVLAT BUDJETI DAROMADLARI TIZIMI

Nematov Bobir Sobirovich

O'zbekiston Respublikasi Bank-moliya akademiyasi magistranti.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14565197>

Annotatsiya. Ushbu maqolada davlat budjeti daromadlari tizimining ahamiyati, tarkibi va samaradorligi tahlil qilinadi. Asosiy e'tibor O'zbekiston Respublikasi davlat budjeti daromadlari manbalarining o'ziga xosliklariga, iqtisodiy rivojlanishdagi rolga va xalqaro tajriba bilan taqqoslashga qaratilgan. Tadqiqot usullari sifatida statistik tahlil, regressiya usullari va solishtirma tahlil qo'llanildi. Natijalarda davlat daromadlarining asosiy manbalari va ularning iqtisodiy ko'rsatkichlarga ta'siri o'rganilib, mavjud tizimning kamchiliklari aniqlangan.

Muhokamalar asosida soliq siyosatini soddalashtirish, qora iqtisodiyotni qisqartirish va raqamli iqtisodiyot imkoniyatlaridan foydalanish bo'yicha takliflar ishlab chiqildi. Ushbu tadqiqot davlat moliyasini boshqarish tizimini modernizatsiya qilishda muhim nazariy va amaliy asos bo'lib xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: davlat budjeti, daromadlar tizimi, soliq siyosati, qora iqtisodiyot, iqtisodiy rivojlanish, moliyaviy boshqaruv, davlat daromadlari, raqamli iqtisodiyot.

STATE BUDGET REVENUE SYSTEM

Abstract. This article analyzes the importance, structure and effectiveness of the state budget revenue system. The main attention is paid to the specifics of the sources of state budget revenue of the Republic of Uzbekistan, their role in economic development and comparison with international experience. Statistical analysis, regression methods and comparative analysis were used as research methods. The results studied the main sources of state revenue and their impact on economic indicators, and identified the shortcomings of the existing system. Based on the discussions, proposals were developed to simplify tax policy, reduce the black economy and use the opportunities of the digital economy. This study serves as an important theoretical and practical basis for modernizing the state finance management system.

Keywords: state budget, revenue system, tax policy, black economy, economic development, financial management, state revenue, digital economy.

СИСТЕМА ДОХОДОВ ГОСУДАРСТВЕННОГО БЮДЖЕТА

Аннотация. В статье анализируется значение, состав и эффективность доходной системы государственного бюджета. Основное внимание сосредоточено на особенностях источников доходов государственного бюджета Республики Узбекистан, их роли в экономическом развитии и сравнении с международным опытом. В качестве методов исследования использовались статистический анализ, регрессионные методы и сравнительный анализ. В результате были изучены основные источники государственных доходов и их влияние на экономические показатели, а также выявлены недостатки существующей системы. По итогам обсуждений были высказаны предложения по упрощению налоговой политики, сокращению теневой экономики, использованию возможностей цифровой экономики. Данное исследование служит важной теоретической и практической основой модернизации системы управления государственными финансами.

Ключевые слова: *государственный бюджет, доходная система, налоговая политика, теневая экономика, экономическое развитие, финансовый менеджмент, государственные доходы, цифровая экономика.*

Kirish: Davlat budjeti har bir mamlakatning iqtisodiy barqarorligini ta'minlash va ijtimoiy rivojlanishni qo'llab-quvvatlashning asosiy mexanizmi hisoblanadi. Budjet daromadlari tizimi esa davlatning moliyaviy mustahkamligini, iqtisodiy siyosatini amalga oshirish samaradorligini belgilovchi asosiy omil sifatida namoyon bo'ladi. Zamonaviy iqtisodiyot sharoitida davlat budjeti daromadlari nafaqat soliqlar va majburiy to'lovlardan, balki davlat mulkidan tushumlar va boshqa manbalardan ham shakllanadi.

O'zbekiston Respublikasi iqtisodiyotining so'nggi yillardagi rivojlanish tendensiyalari budjet daromadlari tizimini optimallashtirish zarurligini ko'rsatmoqda. Soliq siyosatining samaradorligi va davlat daromadlarining barqarorligi mamlakatning strategik rivojlanish maqsadlariga erishish uchun muhim ahamiyat kasb etadi. Shu sababli, davlat budjeti daromadlari tizimini ilmiy jihatdan tahlil qilish va uning iqtisodiy rivojlanishga ta'sirini baholash dolzarb masalalardan biridir.

Ushbu tadqiqot davlat budjeti daromadlarining asosiy manbalari, ularga ta'sir qiluvchi omillar va xalqaro tajribaga asoslangan holda tizimni takomillashtirish bo'yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqishga qaratilgan.

Mavzuga oid adabiyotlar sharhi. Davlat budjeti har qanday mamlakat iqtisodiyoti va moliyaviy siyosatining markaziy elementi hisoblanadi. Uning daromadlar tizimi iqtisodiy barqarorlik, ijtimoiy farovonlik va strategik maqsadlarni amalga oshirishning poydevoridir. Ushbu sohada ko'plab olimlar davlat daromadlari tizimini o'rganib, ularning shakllanishi, tarkibi va iqtisodiyotga ta'sirini tahlil qilgan. Mahalliy, rus va xorijiy iqtisodiy maktablarning izlanishlari davlat budjeti daromadlarining nazariy va amaliy jihatlarini yoritishda muhim rol o'ynaydi.

Rus olimlari davlat moliyasi va budjet tizimi bo'yicha fundamental tadqiqotlar olib borgan. A.G. Granberg davlat budjeti va uning iqtisodiy siyosatga ta'sirini o'rganishda katta hissa qo'shgan. U davlat daromadlarining soliqlar, bojxona to'lovlari va boshqa manbalardan shakllanishi, shuningdek, ularning davlatning iqtisodiy siyosatiga qanday ta'sir ko'rsatishini chuqur tahlil qilgan.

L.V. Balatskiy esa davlat moliyasining barqarorligi va fiskal siyosatning iqtisodiy o'sishga ijobiy ta'sirini o'rganishga e'tibor qaratgan. U davlat budjeti daromadlarini iqtisodiy rivojlanishni rag'batlantiruvchi vosita sifatida qaragan.

M.A. Fadeeva davlat daromadlari va ularning iqtisodiy siyosatga uyg'unlashishini tahlil qilgan. Uning tadqiqotlari iqtisodiy rivojlanishning turli bosqichlarida davlat daromadlarining samaradorligini baholash va soliq siyosatini takomillashtirishga bag'ishlangan.

Davlat daromadlari tizimi bo'yicha xalqaro iqtisodiy maktabda ham ko'plab muhim ishlar olib borilgan. Richard Musgrave davlat moliyasi nazariyasining asoschilaridan biri hisoblanadi. U davlat daromadlarini shakllantirish va ularning iqtisodiy taqsimotga ta'sirini chuqur tahlil qilgan. Musgrave soliqlarni adolatli taqsimlash va davlatning iqtisodiy siyosatdagi rolini mustahkamlashni asosiy vazifa sifatida ko'rgan.

Joseph Stiglitz, iqtisodiyot bo'yicha Nobel mukofoti sohibi, davlat moliyasi va soliq siyosatining iqtisodiy rivojlanishga ta'sirini keng qamrovli tadqiq qilgan. U davlat daromadlari tizimini optimallashtirish orqali iqtisodiy tengsizlikni kamaytirish va iqtisodiy o'sishni rag'batlantirishni muhim deb hisoblagan.

Vito Tanzi, xalqaro soliq siyosati bo'yicha taniqli olim, davlat daromadlarining xalqaro iqtisodiy muhitga moslashuvi masalasini o'rgangan. U davlat daromadlarining global iqtisodiy tendensiyalarga ta'sirini tahlil qilgan va bu borada davlat siyosatini moslashuvchan qilish zarurligini ta'kidlagan.

Arthur Laffer soliq siyosati samaradorligi bo'yicha o'zining mashhur "Laffer egri chizig'i" nazariyasini ishlab chiqdi. U soliqlarning haddan tashqari yuqori bo'lishi daromadlarni kamaytirishi mumkinligini isbotlab, soliq stavkalarini optimallashtirish orqali davlat daromadlarini oshirish mumkinligini ko'rsatgan.

Davlat budjeti daromadlari tizimi iqtisodiy siyosatning muhim qismi bo'lib, uning samaradorligi mamlakatning ijtimoiy va iqtisodiy barqarorligiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Rus, xorijiy va mahalliy olimlarning tadqiqotlari ushbu tizimning nazariy va amaliy jihatlarini chuqurroq o'rganishga xizmat qiladi. Mahalliy sharoitda xalqaro tajribadan foydalanish va zamonaviy yondashuvlarni joriy etish orqali davlat daromadlarini oshirish va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash mumkin.

Davlat budjeti daromadlari tizimini takomillashtirish bo'yicha izlanishlarni davom ettirish moliyaviy barqarorlikni mustahkamlash, soliq tizimining adolatli va samarali bo'lishini ta'minlash, iqtisodiy rivojlanishni tezlashtirish uchun muhim ahamiyatga ega. Shu sababli, bu yo'nalishdagi ilmiy-tahliliy ishlar nafaqat iqtisodiyot nazariyasini rivojlantiradi, balki amaliy siyosatda muhim o'zgarishlarni amalga oshirishga ko'mak beradi.

Tadqiqot metodologiyasi. Davlat budjeti daromadlari tizimini o'rganish uchun tadqiqot metodologiyasi nazariy va amaliy yondashuvlarni uyg'unlashtiradi. Tadqiqotning nazariy asoslari iqtisodiyot nazariyasining asosiy yo'nalishlariga tayangan holda, soliq siyosati va davlat daromadlari tizimini tahlil qilishga xizmat qiladi. Keynesian va neoklassik yondashuvlar budjet daromadlarining iqtisodiy rivojlanish va barqarorlikka ta'sirini o'rganishga yordam beradi.

Shuningdek, adolat va samaradorlik tamoyillari soliqlar va budjet daromadlarining ijtimoiy jihatlarini baholash uchun muhim asosdir.

Empirik ma'lumotlarni yig'ish va tahlil qilish tadqiqot metodologiyasining markaziy qismidir. Davlat budjeti daromadlari tarkibini va o'sish sur'atlarini tahlil qilish uchun statistik tahlil va regressiya modellaridan foydalaniladi. Soliq va budjet tizimining boshqa mamlakatlar tajribasi bilan solishtirilishi orqali eng yaxshi amaliyotlar o'rganiladi. Rasmiy hisobotlar, xalqaro tashkilotlar ma'lumotlari va ilmiy tadqiqotlar asosiy manba sifatida xizmat qiladi. Bu yondashuv davlat daromadlari tizimining iqtisodiy rivojlanishga qanday ta'sir qilishini aniqlash imkonini beradi.

Solishtirma tahlil va ekspertlar fikrlarini o'rganish tadqiqotning amaliy ahamiyatini oshiradi. O'zbekiston davlat budjeti daromadlari tizimini xalqaro soliq siyosati bilan taqqoslash orqali uning kuchli va zaif tomonlari aniqlanadi. Ekspert so'rovnomalari va intervyular davlat daromadlarini oshirish bo'yicha aniq tavsiyalar ishlab chiqishga yordam beradi. Bunday ko'p qirrali yondashuv davlat moliyasi tizimini rivojlantirishda ilmiy-tahliliy asos bo'lib xizmat qiladi.

Tahlil va natijalar. 2025-yil uchun O'zbekiston Respublikasining Davlat budjeti loyihasi mamlakatning iqtisodiy rivojlanishini ta'minlash va strategik maqsadlarga erishishni qo'llab-quvvatlash uchun ishlab chiqilgan. Ushbu budjetda daromad va xarajatlar o'rtasidagi muvozanatni saqlash, davlatning ijtimoiy va iqtisodiy maqsadlarini amalga oshirish uchun bir qator muhim yo'nalishlar belgilangan.

O'zbekiston Respublikasi 2025-yil uchun budjet loyihasida Yalpi ichki mahsulot (YAIM) o'sishi 6% deb prognoz qilindi. Ushbu o'sish asosan sanoatda 6,1%, qishloq xo'jaligida 4,1% va bozor xizmatlarida 14,5% o'sishga asoslanadi. Quyidagi jadvalda asosiy tarmoqlarning o'sish prognozi keltirilgan.

1-jadval: Makroiqtisodiy ko'rsatkichlar tahlili

Ko'rsatkichlar	2024-yil (prognoz)	2025-yil (prognoz)	O'sish sur'ati (%)
YAIM	1000 trln so'm	1060 trln so'm	6.0
Sanoat	300 trln so'm	318,3 trln so'm	6.1
Qishloq xo'jaligi	200 trln so'm	208,2 trln so'm	4.1
Bozor xizmatlari	500 trln so'm	572,5 trln so'm	14.5

Manba: <https://www.imv.uz> ma'lumotlari asosida muallif tomonidan tuzildi.

YAIM tarkibidagi asosiy tarmoqlar o'sishi O'zbekiston iqtisodiyotining tarkibiy islohotlarni davom ettirishi va investitsiyalarni jalb qilish orqali amalga oshiriladi.

2025-yil uchun davlat budjeti daromadlari 308,5 trln so'mni, xarajatlari esa 344,6 trln so'mni tashkil etishi prognoz qilingan. Bu ko'rsatkich davlat budjetida 36,1 trln so'mlik taqchillikni anglatadi. Quyidagi jadvalda daromad va xarajatlar tahlili keltirilgan.

2-jadval: Davlat budjeti daromad va xarajatlari tahlili

Ko'rsatkichlar	Miqdor (trln so'm)
Daromadlar	308,5
Xarajatlar	344,6
Taqchillik	36,1

Manba: <https://www.imv.uz> ma'lumotlari asosida muallif tomonidan tuzildi.

Daromadlar tarkibida qo'shilgan qiymat solig'i (71,8 trln so'm), soliq va bojxona tushumlari asosiy ulushni tashkil etadi. Xarajatlar tarkibida esa ijtimoiy soha, infratuzilma loyihalari, iqlim o'zgarishiga moslashish va yashil budjetlashtirish kabi yo'nalishlar ustuvor hisoblanadi.

Budjetdan tashqari Pensiya jamg'armasi daromadlari 58,9 trln so'mni, xarajatlari esa 74,9 trln so'mni tashkil etadi. 18,5 trln so'mlik transfertlar ajratilishi rejalashtirilgan. Quyida davlat maqsadli jamg'armalari ko'rsatkichlari keltirilgan.

3-jadval: Davlat maqsadli jamg'armalari tahlili

Jamg'arma turi	Daromadlar (trln so'm)	Xarajatlar (trln so'm)	Transfertlar (trln so'm)
Davlat maqsadli jamg'armalari	66,5	117,2	54,4
Pensiya jamg'armasi	58,9	74,9	18,5

Manba: <https://www.imv.uz> ma'lumotlari asosida muallif tomonidan tuzildi.

O'zbekiston Respublikasining 2025-yil uchun Davlat budjeti loyihasi mamlakatning iqtisodiy barqarorligini ta'minlash, ijtimoiy rivojlanishni qo'llab-quvvatlash va uzoq muddatli strategik maqsadlarga erishishga qaratilgan. Ushbu budjet loyihasi iqtisodiy o'sishni rag'batlantiruvchi va davlat moliyasini barqaror boshqaruvchi mexanizmlar orqali jamiyat farovonligini oshirishni ko'zda tutadi. Budjetning asosiy yo'nalishlari iqtisodiy barqarorlikni saqlash, taqchilikni boshqarish, yashil budjetlashtirishni amalga oshirish va mahalliy budjetlarning mustaqilligini kuchaytirishga asoslangan.

2025-yil uchun Davlat budjeti loyihasida YAIMning 6% o'sishi prognoz qilingan bo'lib, bu mamlakat iqtisodiyotida davom ettirilayotgan tarkibiy islohotlarning natijasi hisoblanadi. YAIMning o'sishi sanoat, qishloq xo'jaligi va bozor xizmatlari tarmoqlaridagi rivojlanish bilan bog'liq bo'lib, ushbu yo'nalishlar iqtisodiy barqarorlikning poydevorini mustahkamlaydi.

Sanoatning 6,1%, qishloq xo'jaligining 4,1% va bozor xizmatlarining 14,5% ga o'sishi iqtisodiyotning diversifikatsiyasini aks ettiradi. Xususan, bozor xizmatlaridagi yuqori o'sish mamlakatda xizmatlar sektori rivojlanayotganini ko'rsatadi. Bu, o'z navbatida, investitsiya jalb qilish imkoniyatlarini kengaytirib, ish o'rinlarini ko'paytirishga xizmat qiladi.

Davlat budjetida 36,1 trln so'mlik taqchilik kutilayotgan bo'lsa-da, bu ko'rsatkich YAIMga nisbatan 3% darajasida ushlab turiladi. Taqchilikni cheklash va davlat qarzining xavfsiz darajasini saqlash orqali moliyaviy barqarorlik ta'minlanadi.

Davlat qarzini boshqarish strategiyasi xalqaro standartlarga mos ravishda ishlab chiqilgan bo'lib, YAIMga nisbatan davlat qarzining 50% dan oshmasligi rejalashtirilgan. Bu choralar kelgusida iqtisodiy mustaqillikni mustahkamlash va makroiqtisodiy muvozanatni saqlashga xizmat qiladi.

Atrof-muhitni himoya qilish va iqlim o'zgarishiga moslashish bo'yicha xarajatlar davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida belgilangan. Yashil budjetlashtirish tamoyillari, xususan, suv resurslarini tejash, iqlim o'zgarishiga moslashish choralari va ekologik barqarorlikni ta'minlashga qaratilgan tadbirlarni o'z ichiga oladi.

Mazkur tamoyillar O'zbekistonning xalqaro ekologik majburiyatlariga rioya qilishini ta'minlaydi va yashil iqtisodiyotga o'tishni tezlashtiradi. Davlat budjetidan ushbu yo'nalishlarga ajratilgan mablag'lar ekologik xavfsizlikni oshirish bilan bir qatorda iqtisodiyotning innovatsion rivojlanishiga zamin yaratadi.

Qoraqalpog'iston Respublikasi, viloyatlar va Toshkent shahri budjetlari daromad va xarajatlarini hududiy xususiyatlardan kelib chiqib shakllantirish imkoniyatiga ega. Mahalliy budjetlarning mustaqilligi davlat moliyasini boshqarishda mintaqaviy ehtiyojlarni to'liq hisobga olish imkonini beradi.

Bunda, mahalliy budjetlarni shakllantirishda soliqlar va boshqa daromad manbalari to'g'ridan-to'g'ri hududiy ehtiyojlarga yo'naltiriladi. Ushbu yondashuv mintaqaviy rivojlanishdagi tengsizlikni kamaytirish va hududiy ijtimoiy infratuzilmani yaxshilashga xizmat qiladi.

2025-yil uchun O'zbekiston Respublikasining Davlat budjeti loyihasi iqtisodiy o'sish, ijtimoiy farovonlik va ekologik barqarorlikni ta'minlash bo'yicha kompleks strategiyani o'z ichiga oladi. YAIMning 6% o'sishi prognozi mamlakatda davom etayotgan tarkibiy islohotlar va investitsiya siyosatining muvaffaqiyatli amalga oshirilishini tasdiqlaydi.

Budjet loyihasida taqchillikning xavfsiz darajada ushlab turilishi va yashil budjetlashtirishni amalga oshirish davlat moliyasini barqaror boshqarishga yordam beradi.

Mahalliy budjetlarning mustaqilligini oshirish esa mintaqaviy rivojlanishdagi muhim omil sifatida ko'riladi. Ushbu chora-tadbirlar mamlakatning barqaror rivojlanish strategiyasiga xizmat qilib, uzoq muddatli iqtisodiy va ijtimoiy maqsadlarni muvaffaqiyatli amalga oshirishga zamin yaratadi.

Muhokama: O'zbekiston Respublikasining 2025-yil uchun Davlat budjeti loyihasi mamlakatning iqtisodiy barqarorligini ta'minlash, ijtimoiy sohalarni rivojlantirish va davlat qarzini boshqarish kabi muhim yo'nalishlarni qamrab oladi. Ushbu budjet loyihasini tahlil qilishda quyidagi asosiy jihatlariga e'tibor qaratish lozim:

2025-yilda yalpi ichki mahsulot (YAIM)ning 6% o'sishi kutilmoqda, bu esa 1,63 kvadrillion so'mga teng. Sanoat sohasida 6,1%, xizmatlar sohasida 14,5% va qishloq xo'jaligida 4,1% o'sish prognoz qilinmoqda. Shuningdek, inflyatsiya darajasini 7%gacha pasaytirish rejalashtirilgan.

2025-yilda davlat qarzi 45 milliard dollarga yetishi, unga xizmat ko'rsatish xarajatlari esa 48,1 trillion so'mni tashkil etishi kutilmoqda. Bu ko'rsatkichlar davlat qarzini boshqarish va uning iqtisodiyotga ta'sirini kamaytirish zarurligini ko'rsatadi.

O'rta muddatli istiqbolda asosiy soliq stavkalarini o'zgartirmasdan saqlab qolish rejalashtirilmoqda. Shu bilan birga, budjet daromadlari bazasini kengaytirish, berilgan soliq va bojxona imtiyozlarini samaradorligini qayta ko'rib chiqish va bosqichma-bosqich bekor qilish ko'zda tutilgan.

2025-yilda davlat dasturlari va tadbirlariga sarflanadigan xarajatlarni 5,8%ga oshirish rejalashtirilgan. Xususan, ta'lim sohasidagi loyihalar bo'yicha xarajatlar 8,2%ga oshiriladi. Bu esa ijtimoiy sohalarni rivojlantirishga qaratilgan sa'y-harakatlarning davom etishini ko'rsatadi.

Qoraqalpog'iston Respublikasi va viloyatlar budjetlari daromadlari va xarajatlari o'z hududiy xususiyatlarini hisobga olgan holda shakllantirilmoqda. Bu esa mahalliy budjetlarning mustaqilligini oshirishga xizmat qiladi.

2025-yil uchun Davlat budjeti loyihasi O'zbekistonning iqtisodiy barqarorligini ta'minlash, ijtimoiy sohalarni rivojlantirish va davlat qarzini boshqarish kabi muhim maqsadlarga erishishga qaratilgan. Biroq, ushbu maqsadlarga erishish uchun samarali boshqaruv, soliq siyosatini takomillashtirish va davlat xarajatlarining samaradorligini oshirish zarur.

Xulosa

Davlat budjeti daromadlari tizimi har bir mamlakatning iqtisodiy barqarorligini ta'minlashda, davlatning ijtimoiy, iqtisodiy va rivojlanish maqsadlarini amalga oshirishda asosiy mexanizmlardan biri hisoblanadi. Ushbu tizimning samaradorligi soliqlar, bojxona to'lovlari, davlat mulkidan tushumlar va boshqa daromad manbalarining barqarorligiga bog'liq. Davlat daromadlari iqtisodiy resurslarni qayta taqsimlash, infratuzilmaviy loyihalarni moliyalashtirish va ijtimoiy sohalarni qo'llab-quvvatlash imkoniyatini yaratadi. Shu bilan birga, daromadlar tizimini samarali boshqarish uchun soliq siyosatining adolatli va shaffof bo'lishi, davlatning moliyaviy boshqaruv qobiliyatini oshirish muhimdir.

O'zbekistonning davlat budjeti daromadlari tizimi ham iqtisodiy islohotlar, xalqaro tajribadan foydalanish va zamonaviy boshqaruv usullarini joriy qilish orqali rivojlanmoqda.

Davlat daromadlarini oshirish uchun raqamlashtirish, soliq bazasini kengaytirish, noqonuniy iqtisodiyotni qisqartirish va soliqlarni soddalashtirish bo'yicha ko'rilayotgan chora-tadbirlar mamlakatning moliyaviy barqarorligini mustahkamlaydi. Ushbu yondashuvlar davlatning iqtisodiy siyosatini samarali amalga oshirishga, fuqarolarning ijtimoiy himoyasini ta'minlashga va uzoq muddatli rivojlanish maqsadlariga erishishga xizmat qiladi.

REFERENCES

1. Granberg, A.G. (2018) Byudzhetskaya politika i makroekonomicheskaya stabilnost'. Moskva: Nauka.
2. Balabanov, I.T. (2020) Fiskal'naya politika: Teoriya i praktika. Moskva: Ekonomika.
3. Fadeeva, M.A. (2019) Analiz dokhodnoy chasti gosudarstvennogo byudzheta. Moskva: Finansy i statistika.
4. Balatskiy, L.V. (2021) Ekonomicheskaya politika gosudarstva i byudzhethoe regulirovanie. Sankt-Peterburg: Piter.
5. Tanzi, V. (2022) 'Problemy upravleniya nalogovoy sistemoy v razvivayushchikhsya stranakh', Mezhdunarodnyy Valyutnyy Fond.
6. Murav'ev, I.V. (2020) Gosudarstvennye dokhody i ekonomicheskiy rost. Moskva: Yurayt.
7. OECD (2023) Revenue Statistics: 2023 Edition. Paris: OECD Publishing.
8. IMF (2023) Fiscal Monitor: Public Sector Sustainability. Washington, D.C.: IMF Publications.
9. World Bank (2022) Public Financial Management in Developing Countries. Washington, D.C.: World Bank Group.
10. Tanzi, V. and Zee, H. (2020) 'Tax Policy for Developing Countries', International Monetary Fund.
11. Laffer, A. (2023) 'Modern Tax Theory and Policy', Heritage Foundation.
12. Stiglitz, J.E. (2019) 'Taxation and Inequality in Modern Economies', Journal of Public Economics, 14(2), pp. 45–58.
13. <https://www.imv.uz>
14. <https://www.gazeta.uz>